

หัวข้อคุณสมบัติพิเศษ	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรที่มีต่อเทคโนโลยีในการเพิ่มความหลากหลายกิจกรรมทางการเกษตร	
ผู้เขียน	นายไกรเลิศ ทวีกุล	
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การศึกษา)	
วิชาเอก	การศึกษาเพื่อการพัฒนา	
คณะกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ชรินทร์ มั่งคั่ง รองศาสตราจารย์ ดร. กัญญา คำศิริพิมาน รองศาสตราจารย์ ดร. ศิวรักษ์ ศิวารมย์	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตรด้านกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย 2) ประเมินกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรด้านเทคโนโลยีที่แนะนำในการส่งเสริมการเกษตร และ 3) ศึกษาผลของกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในการสร้างเครือข่ายในการศึกษานี้ ได้ใช้แบบสำรวจ 2,308 ครัวเรือน 8 หมู่บ้าน 4 ตำบล 4 อำเภอในจังหวัดขอนแก่น แล้วเลือกเกษตรกรที่มีบ่อน้ำในไร่นา 25 ราย ด้วยวิธี stratified proportional sampling จากนั้นมีการติดตามผลทุกปีเป็นเวลา 3 ปี ข้อมูลด้านผลการนำเทคโนโลยีไปใช้ เศรษฐกิจ สังคม รายได้ รายจ่าย ผลผลิต การขยายผล ขั้นตอนการสร้างเครือข่าย โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงสถิติและอธิบายผล

ผลการศึกษาพบว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบใหม่ได้รับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร (โศ-เหล่า-ภาษาอีสาน) โดยเกษตรกรได้เรียนรู้ด้านเกษตรกรรมจากต้นแบบเกิดการยอมรับนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในแปลงไร่นาของตน ซึ่งมี 5 ขั้นตอนคือ 1) คิดริเริ่มสร้างเทคโนโลยี 2) การวางแผนและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร 3) การยอมรับเทคโนโลยี 4) การประเมินผล และ 5) การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การยอมรับเทคโนโลยีผ่าน FFLP และไปปฏิบัติ สามารถคิดเป็นส่วนแบ่งร้อยละ 24 ของรายได้ทางการเกษตร และคิดเป็นร้อยละ 21 ของรายได้รวมของเกษตรกร 100 ราย นอกจากนี้ยังพบว่า FFLP ส่งผลต่อการขยายผลสู่องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) เห็นได้จาก

ร้อยละ 76 ของเจ้าหน้าที่ อบต. เรียนรู้เทคโนโลยีผ่าน FFLP การศึกษาพบอีกว่ามีการสร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรและหน่วยงานต่างๆ ในการขับเคลื่อนเทคโนโลยีและงานส่งเสริมการเกษตรผ่าน FFLP ประกอบด้วย 4 ภาครี คือ 1) กลุ่มเกษตรกร 2) สถาบันการเงิน 3) สถาบันการศึกษา และ 4) หน่วยงานด้านการตลาด

คำสำคัญ: เกษตรกร การเรียนรู้ เทคโนโลยี รายได้ เครือข่าย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Dissertation Title Development of Farmer-to-Farmer Learning Process of Technological Increasing Diversification Agricultural Activities

Author Mr. Krailert Taweekul

Degree Doctor of Philosophy (Education)

Major Development Education

Advisory Committee Assoc. Prof. Dr. Charin Mangklang Advisor
Assoc. Prof. Dr. Kanya Kamsiripiman Co-advisor
Assoc. Prof. Dr. Siwarak Siwarom Co-advisor

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) develop the agricultural extension method by farmer-to-farmer learning process in Northeast Thailand, 2) assess of farmer-to-farmer learning process on introduced technology in agricultural extension and 3) study the results of farmer-to-farmer learning process on network building. A census of a total 2,308 households was carried out in the selected villages in the four intervention *tambons* and the four control *tambons*. Stratified proportional sampling was used to draw a sample of 25 farmers from each *tambon*. Farmers with ponds were stratified (divided) into eight groups (strata) in order of diversification. A baseline survey was then developed and implemented with 25 farmers in each *tambon* in the scaling out area. The process for selection of *tambons* and villages, sampling design, types of data collected at each stage, and methods used for analysis of the data are presented in general terms. Specific methods used for each set of results are presented in the respective sub topic for each.

The results revealed the agricultural extension method was developed by using farmer-to-farmer learning process (FFLP: So-Rey in I-sann word) method. Mainly, farmers went to learn at original farms and came back to implement activities on their

farms. Five steps of farmer-to-farmer learning process (FFLP) had been developed: 1) initiative technology, 2) farm information change and plan, 3) technology adaptation, 4) assessment and 5) sharing results. FFLP Technologies had been introduced and adapted through FFLP contributed 24 % of farm income and 21 % of total income of the 100 farmers. This showed the farmer-to-farmer learning and innovation (FFLP) process is an effective method of technology change for increasing income in agricultural production. Dissemination a model of FFLP to local administration organizations for improving agricultural extension service were developed. The dissemination to local administration organization as Tambon Administration Organizations (TAO), was made through TAO's officers both management and operating level. The majority of TAO officers (76 %) had known about four FFLP technologies. Network building was also developed with consisting of four parties participation and got involved in implementing activities on farmers, there were : 1) farmer groups, 2) funding sectors, 3) educational institutions and 4) marketing organizations.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved